

je odkril W. Schmid. Avtor upošteva pri tem grobne celote, v kolikor jih je mogel ugotoviti. Ostale predmete pa obravnava s čisto tipološkega gledišča. Za katalogom sledi slikovno gradivo.

Glede na velikost kataloga in tehnično delitev v stolpce bi bilo mogoče rešiti podajanje dvojezičnega kataloga tudi tako, da bi bil en stolpec v domačem, drugi pa v tujem jeziku. Nekateri drugi jugoslovanski arheološki katalogi se drže tega principa. Vendar pa sodim, da je pravilnejši način podajanja tako, kakor je v katalogu Vače in sicer, da tekst kataloga v enem jeziku sledi drugemu, že glede na različno podajanje v raznih jezikih, kar predstavlja tudi razliko v velikosti teksta in kar je, čeprav ne nemogoče, vendar pa tehnično težje vskladiti pri paralelno tiskanih besedilih.

Pri besedilu — tako slovenskem kakor tudi angleškem — je pa opaziti, da je tekst opisa objektov veliko preobširen. V bodočih katalogih bo opis zato potrebno v veliki meri skrajšati, saj je za to slikovno gradivo, ki daje in mora dati vse potrebne detajle. Ravno tako bi se morali krajšati razni termini. Čemu vedno izpisovati besede: višina, širina, obseg itd., ki se vedno morejo nadomestiti z enim ustaljenim znakom, podobno kakor je to tudi v drugih inozemskih katalogih. S krčenjem opisa in z uporabo posameznih znakov oziroma črk za posamezne termine bi se obseg teksta kataloga lahko skrajšal najmanj za $\frac{1}{3}$, kar bi predstavljalo na vsak način tudi velik finančni prihranek, ne da bi pri tem trpela znanstvena raven kataloga.

V slikovnem delu kataloga »Vače« je pravilno podano celotno gradivo v risbah, medtem ko nekaj monotipij služi le za splošno ilustracijo. Risbe so dobre in dajejo vse detajle, ki so potrebni, poleg raznih profilov, prereзов in detajlov posameznosti. Vendar bo pa v bodočnosti potrebno paziti na nekaj momentov, ki se sedaj niso upoštevali v zadostni meri. Tako bo nujno, da se pod tablami nahaja označeno merilo, v katerem so risbe oziroma predmeti predstavljeni. Merilo je sicer vedno označeno pri opisu vsakega predmeta, vendar bi tu mirno odpadlo, medtem ko bi bil katalog veliko bolj uporaben. Bolj estetska pomanjkljivost, ki pa ima odmev tudi v finančni strani, je neenakost v velikosti tabel. Res so objekti včasih takšne narave, da je dokaj težka kombinacija, ker jih ni vedno mogoče povezati s popolnoma identičnimi predmeti. Kljub temu bi se pa tudi tu našla zadovoljiva rešitev. Tam namreč, kjer nimamo grobnih celot, ni nujno prostor izpolnjevati s tipološko istimi predmeti. Res je sicer, da mora vedno obstajati tozadevna tendenca, toda v nujnih primerih se že iz čisto finančnih vzrokov more odstopiti od takšnega pravila. Ravno v katalogu »Vače« bi se to mnogokrat lahko storilo. Dalje so v našem katalogu razen keramičnih predmetov vsi ostali vedno risani in tudi kliširani v razmerju 1:1. Večina bi se pa mogla pomanjšati vsaj za $\frac{1}{3}$, pri čemur ne bi izgubili nobenega bistvenega elementa. Posebno velja to za večje in masivnejše predmete, ravno tako pa tudi za razne zápeštnice, fibule itd. Čeprav je katalog pri sedanjem načinu ilustracije mogoče impozantnejši, bi tudi po velikosti skromnejše ilustracije popolnoma zadostovale v znanstvene namene. Tudi na ta način bi bil prihranek precejšen, saj bi se tudi število tabel zmanjšalo nekako za $\frac{1}{3}$ dosedanjega obsega.

Josip Korošec

Borka Josifovska: Vodič niz Stobi. Skopje 1953. 50 str., 12 tab., 1 situacijski načrt v prilogi ter 32 sl. Izdal: Centralni zavod za zaščita na kulturno-istoriski spomenici na narodna republika Makedonija.

Makedonija je vmesni člen med severnimi balkanskimi pokrajinami in Grško. Skoznje vodijo tri najpomembnejša pota v tem delu sveta: s severa po Vardarju navzdol v Solunski zaliv; od Jadranskega morja na zahodu čez Ohridsko jezero k Vardarju; ter preko južne Bolgarije, antične Thrakije, čez Strumico v Makedonijo. Prvo pot je utemeljila priroda sama. Ta pot ohranja več en pomen. Drugi dve pa imata svoj pomen, zdaj večji, drugič manjši le v posamičnih obdobjih, pomen, ki se ravna prvenstveno po političnem položaju v tem delu sveta. Ob prvi poti leži Stobi, mestna postojanka, ki je cvetela globoko v bizantinsko obdobje, svetovno znana predvsem zaradi kasno-antičnih izkopanin, ki so jih v obdobju med obema zadnjima vojnama avstrij-

ski in jugoslovanski znanstveniki tovariško izkopali, strokovnjaki celega sveta pa komentirali in analizirali, postojanka, kjer je v skladu s prazgodovino Grške skoraj nujno pričakovati tudi sledove iz obdobja ustvarjanja klasičnega sveta, čeprav ti doslej tam še niso odkopani.

Makedonski rodovi so se v antiki zaradi nekajstoletnega izoliranega življenja razvijali v posebno enoto, ki se je odražala sčasoma tudi na političnem področju in ki jo niti Filipova in Aleksandrova doba ni izenačila z grškimi državicami. Dežela sama je bila poseljena že v neolitskem obdobju, bronasta doba kaže tam veliko enotnost materialne kulture, na katero vpliva delno celo Mikenska; v 12. stoletju pred n. št. vdirajo v Makedonijo plemena, ki so morda povzročila tudi selitev dorskih plemenskih enot in katere omenja Herodot pod imenom Makedoni. V teh bo prejkone historično jedro, ki je dalo deželi in ljudem tam ime; nanj so dokaj vplivali ilirski in tračanski elementi. Njih jedro se je ustvarilo v območju reke Haliakmon, odkoder so si bili po tradiciji že prvi kralji — ti so Makedoncem od nekdaš vladali — razširili oblast proti Egeji in v klasično makedonsko ravnico. Pod Filipom II. se je makedonska država razvijala v čedalje močnejšo politično silo, ki je najprej samo ogražala in si nato tudi podvrgla grške mestne države, se uspešno borila s pol neodvisnimi severnimi makedonskimi pokrajinami ter dosegla — kot komet — svetovno pomembnost za Aleksandra Velikega. Za njegovih naslednikov je zaradi nadmočnih rimskih ekspanzijskih teženj, delno pa tudi zaradi notranjih nesoglasij in zaradi slabe politične koncepcije Rimu podlegla, postala kmalu njegova pomembna provinca in predstavljala drugo rimsko postojanko na Balkanu.

Morda bi utegnil kdo Borki Josifovski očitati, da je postavilo mesto Stobi pred bralca brez organske povezave z dobo in okoljem, vendar jo glede tega naslov opravičuje. Če omenim še — za tujca hudo občutno — pomanjkanje na primer angleškega povzetka ter sem in tja kakšno slabšo sliko, je s tem v glavnem konec očitkov zanimivemu in prepotrebemu vodniku.

Delo je pisano prijetno in razumljivo ter zasnovano po naslednji shemi: kratek zgodovinski oris, vezan izključno na mesto Stobi; temu sledi zgoščen historiat raziskovanj in izkopavanj; nato opis mestnih enot in delov, kolikor se nam le-ti pri današnji, žal daleč nepopolni preiskavi, nudijo; končno kratka bibliografija. Besedilo ponazarjajo številne fotografije, pomembnejše najdbe so reproducirane na posebnih tablah, za orientacijo je pridan poseben mestni načrt.

V Jugoslaviji je mest, ki so Stobiju analogna, mnogo, Salonae, na primer, Pola, Siscia, Sirmium, Singidunum, Poetovio; pa razen zadnjega nobeno nima v slovanskem jeziku spisanega vodnika. Sosednje dežele posedujejo celo za relativno majhna, a izkopana naselja vodnike, na primer Avstrija vodnik za Teurnijo na Koroškem, ki je pravkar izšel v četrti izdaji. Da pri nas kaj podobnega nimamo, je pomanjkljivost, ki se nujno odraža na neizobraženosti in nezainteresiranosti ljudi do takih mest, saj jih nihče ne opozarja na njih pomen.

J. Šašel

Milko Kos, Urbarji Slovenskega Primorja. Drugi del. Viri za zgodovino Slovencev. Knjiga tretja. Srednjeveški urbarji za Slovenijo. Zvezek tretji. — Izdala Akademija znanosti in umetnosti in Ljubljani 1954, Velika 8°, 410 strani, 1 karta.

Akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani je postavila že 1939. v program kritično izdajanje virov za zgodovino Slovencev, med katerimi naj zavzemajo posebno vrsto srednjeveški urbarji, ki so pač glavni vir za študij zgodovine slovenskega kmeta, posebno v starejšem razdobju. Saj se zrcali iz njih ne le gospodarski in družbeni ustroj v našem podeželju, nego je mogoče na podlagi urbarjev zasledovati tudi razvoj zemljiških gospodstev in kolonizacijski potek, s pomočjo imen in priimkov pa narodnostni sestav prebivalstva v posameznih ozemljih. Nakazani program je uresničila Akademija doslej s tremi edicijami, ki jih je vse objavil akademik prof. Milko Kos. Urbarjem salzburške nadškofije (1939) so sledili Urbarji Slovenskega Primorja. Prvemu delu le-teh, ki je izšel